

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap

Marthe Orrhaug Sandlie

Bacheloroppgave

Den første tiden i barnehagen

The first period in kindergarden

Barnehagelærerutdanningen - BLU

2017

Norsk sammendrag

Tittel: Den første tiden i barnehagen	
Forfatter: Marthe Orrhaug Sandlie	
År 2017	Sider 40
Emneord: Tilvenning, trygghet, foreldresamarbeid, primærkontakt	
Sammendrag: <p><i>Hvordan kan barnehagelæreren legge til rette for at de yngste barna får en best mulig tilvenning i barnehagen?</i> Dette har vært problemstillingen og utgangspunktet for min bacheloroppgave. Gjennom intervjuer med en barnehagelærer i to forskjellige barnehager har jeg drøftet funnene jeg har gjort opp mot relevant teori. Blant annet har jeg brukt mye tid på å sette meg inn i generell tilvenningsteori og hvordan barnehagelæreren kan legge til rette for å skape trygghet hos barnet. Gjennom arbeid med denne oppgaven har jeg funnet flere faktorer som er avgjørende for å skape en best mulig tilvenning for barnet.</p> <p>Konklusjonen jeg har kommet frem til er å skape et godt foreldresamarbeid fra dag én, bruke primærkontakten aktivt i oppstartsfasen samt å legge til rette i hvert enkelt tilfelle. Likevel er det viktig å understreke at det ikke finnes et konkret fasitsvar på hva som er den optimale tilvenningen.</p>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: The first period in kindergarten	
Authors: Marthe Orrhaug Sandlie	
Year: 2017	Pages: 40
Keywords: Habituation, safety, parent-teacher collaboration, primary contact	
Summary: <i>How can the pre-school teacher facilitate for a habituation in its best way in kindergarten?</i> This research question has been the starting point to my bachelor thesis. Throughout interviewing with two different pre-school teachers in two different kindergarten I have been discussing the founding against relevant theories. For example, I have spent a lot of time studying general theories of habituation, and how the pre-school teacher can facilitate for a safe environment for the children. Working with this thesis, I have found several factors that are crucial to make sure maximum level of habituation is achieved for the children. My conclusion is that the best way of achieving this is through a continuous parent-teacher collaboration from the very first day, use the primary contact actively in the initial phase, in addition to facilitating specifically for every single case. Nevertheless, there are no one single answer to the question about an optimal habituation.	

Forord

Arbeidet med bacheloroppgave har vært både spennende, utfordrende, gøy og lærerik! Temaet jeg har skrevet om er noe jeg virkelig ”brenner” for og syntes er svært relevant og viktig for å kunne gi barna et best mulig førstemøte med barnehagen. Gjennom arbeid bacheloroppgaven denne våren har jeg tilegnet meg mye ny kunnskap på området som jeg gleder meg til å praktisere når jeg kommer ut i jobb.

Videre ønsker jeg å takke veilederen min for et godt samarbeid samt gode tips, hjelp og råd gjennom hele bachelorprosessen. Jeg vil også takke min nærmeste familie som har vært gode mentale støttespillere hele veien samt to venninner som tok seg tid til å lese korrektur på oppgaven. Tilslutt ønsker jeg å takke de to informantene som stilte opp til intervjuer.

Gjøvik, 22. Mai 2017

Innhold

FORORD	4
1. INNLEDNING	7
1.1 OPPGAVENS OPPBYGGING	7
1.2 PRESTENTASJON AV PROBLEMSTILLING	8
1.3 AVKLARING AV BEGREPER	8
1.4 PRESENTASJON AV PENSUM	9
2. TEORI	11
2.1 TILVENNING	11
2.1.1 <i>Barnehagelærerens rolle</i>	12
2.2 SAMARBEID BARNEHAGE – HJEM	13
2.3 KVALITETSARBEID I BARNEHAGEN	13
2.4 TRYGGHET HOS BARNET	14
2.4.1 <i>Donald Winnicot</i>	15
2.5 TILKNYTNING OG VIKTIGHETEN AV PRIMÆRKONTAKTEN I BARNEHAGEN	15
2.6 JOHN BOWLBY OG TRYGGHETSSIRKELEN	16
3. METODE	19
3.1 KVALITATIV METODE	19
3.2 VALG AV INFORMANTER	19
3.3 INNSAMLING AV DATA OG DET KVALITATIVE INTERVJUET	20
3.4 FEILKILDER OG KILDEKRITIKK	21
3.5 ETIKK	21
3.6 HERMENEUTIKK OG FENOMENOLOGI	21

4. PRESENTASJON AV EMPIRI	23
4.1 TILVENNING OG TRYGGHET I BARNEHAGEN.....	23
4.2 TILKNYTNING I BARNEHAGEN.....	24
4.3 SAMARBEID MED FORELDRENE.....	25
4.4 USIKRE OG UTRYGGE BARN.....	26
5. DRØFTING	27
5.1 TILVENNING OG TRYGGHET I BARNEHAGEN.....	27
5.2 TILKNYTNING OG VIKTIGHETEN AV PRIMÆRKONTAKTEN I BARNEHAGEN.....	28
5.3 SAMARBEID MED FORELDRENE.....	30
5.4 USIKRE OG UTRYGGE BARN.....	31
6. AVSLUTNING	33
LITTERATURLISTE	35
VEDLEGG NR. 1 – INTERVJUGUIDE	38
VEDLEGG NR. 2 – SAMTYKKEÆRKLÆRING	40

1. Innledning

Gjennom en spørreundersøkelse utgjort i regi av Høgskolen i Volda (Langset, 2014) blant 2500 barnehageansatte viser det seg at bare halvparten syntes ettåringer er gamle nok til å gå i barnehage – er det da greit å sende barna i barnehagen så tidlig i livsløpet? Er det forsvarlig for et så lite barn å ha tilnærmet åtte timers dag i barnehagen? I min bacheloroppgave har jeg valgt å ha fokus på de yngste barna og hvordan de kan få et best mulig møte med barnehagen. For mange av barna som begynner i barnehagen er dette det første stedet hvor det skal tilbringe tid over en lengre periode daglig uten at mor eller far er tilstede.

Som barnehagelærer det viktig å inneha kunnskaper om hvordan man skal møte disse barna på en best mulig måte. Kunnskap om tilknytning og barns grunnleggende behov vil være til stor hjelp i omsorgen for andres barn (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013). Videre sier Rammeplanen for barnehagen at ”barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling” (Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 9). For at dette skal la seg gjennomføre må man sørge for en god tilvenningsperiode slik at barnet føler trygghet både ovenfor primærkontakten, barnehagens øvrige personale samt bygget det skal oppholde seg i. Uten tilknytning og trygghet vil ikke barna få ro til å utforske og lære mens de er i barnehagen (Brandtzæg et al., 2013, s. 21).

Grunnen til at tilvenning i barnehagen ble tema for min bacheloroppgave er mange. Først og fremst syntes jeg det er et spennende og fengende tema jeg ønsker å lære mer om, samt at det er svært relevant for meg som barnehagelærer. Formålet med denne bacheloroppgaven er å undersøke hvordan personalet kan være med på å gi barna en best mulig tilvenningsperiode i barnehagen.

1.1 Oppgavens oppbygging

Innfallsvinkelen i denne bacheloroppgaven er datamateriale fra praksisfeltet som empiri. Først skal jeg begrunne valg av tema, presentere problemstilling samt at avklare noen viktige og relevante begreper i forhold til tilvenning. Deretter kommer en leseveiledning hvor den viktigste litteraturen i oppgaven presenteres før relevant teori for å besvare problemstillingen legges frem. Deretter legges det frem informasjon om metoden jeg har

brukt for innsamling av data og vitenskapsteori. Videre presenterer jeg empirien og funnene jeg har gjort, etterfulgt av drøfting og analyse. Tilslutt kommer en avslutning og konklusjon på funnene jeg har gjort.

1.2 Prestentasjon av problemstilling

Problemstillingen i en oppgave har som formål at den skal være en rød tråd gjennom hele besvarelsen og at man som forsker skal holde seg til det den spør om. Forskjellen mellom temaet du skal skrive om og problemstillingen er at vi beskriver et tema, men vi løser et problem. Når man har valgt seg et tema man ønsker å skrive om må man deretter jobbe seg frem til en problemstilling det stilles krav til (Dalland, 2012, s. 128). Kjentegn ved en problemstilling er at den skal være presis, generell og fruktbar (Jacobsen, 2010, s. 47-28).

Problemstillingen i min bacheloroppgave lyder som følger: ***”Hvordan kan barnehagelæreren legge til rette for at de yngste barna får en best mulig tilvenning i barnehagen?”***

1.3 Avklaring av begreper

Å begynne i barnehagen for første gang er en stor overgang for barna. I den forbindelse er **tilvenning** helt nødvendig for å gjøre hverdagen lettest mulig. Tilvenningen har hovedsakelig tre formål;

1. Å venne barnet til det nye miljøet
2. Å gi barnet en sjanse til å bli tilstrekkelig godt kjent med minst en pedagog, slik at denne personen kan fungere som en erstatning for foreldrene i den tiden foreldrene er på jobb
3. Å venne barnet til å klare seg flere timer i strekk uten foreldrene og i stedet benytte seg av pedagogen for å sette tilknytningssystemet i hvilemodus og kunne engasjere seg i lek og utforskning (Broberg, Hagström, Broberg, & Goveia, 2014, s. 131).

Tilvenningsperioden kan være en tøff tid både for foreldrene og for barnet. Å få muligheten til å danne en trygg og tillitsfull relasjon til en pedagog i løpet av tilvenningstiden kan ikke overvurderes (ibid. s. 131).

Et annet relevant begrep jeg ønsker å definere er *barnehagelæreren som profesjonsutøver*. Pedagogisk arbeid med barn er barnehagelærerens viktigste ansvarsområde og selve kjernen i deres profesjonsutøvelse. Det pedagogiske arbeidet med barna er knyttet til alle situasjoner i løpet av dagen, ikke bare til begrensede situasjoner som for eksempel samlingsstund eller skapende aktiviteter (Eik, Steinnes, & Ødegård, 2016, s. 106).

Å være profesjonsutøver innebærer at man utfører bestemte oppgaver på vegne av samfunnet. Når barnehagelæreren utfører oppgaver barnehagen har fått gjennom sine styringsdokumenter representerer man ikke seg selv først og fremst, men samfunnet. I følge Emilie Durkheim (1992) beskrives profesjonene som bindeledd mellom staten og enkeltindividet og mellom samfunnet og den som omfattes av yrkesutøvelsen (referert i (Hennum & Østrem, 2016, s. 18). Med andre ord kan vi si at barnehagelæreren er et bindeledd mellom samfunnet med sine lover, forskrifter, ordninger og institusjoner på den ene siden, mens på den andre siden har man barna og deres foreldre (ibid. s. 18).

1.4 Presentasjon av pensum

Den første boken jeg var sikker på jeg ville bruke i min oppgave var *Tilknytning i barnehagen – hva betyr trygghet for lek og læring?* av Broberg, Hagstrøm og Broberg (Broberg et al., 2014). Boken presenterer tilknytningsteorien på en enkel og forståelig måte gjennom gode og lettforklarte eksempler. Jeg forstod raskt at dette var en relevant bok for min oppgave, da både tilknytning, tilvenning og pedagoger som tilknytningspersoner er viet stor oppmerksomhet.

Videre har jeg hentet en del teori fra boken som heter *Liten i barnehagen – forskning, teori og praksis* av Drugli (Drugli, 2010). Boka sier mye om hva som skal til for at de yngste i barnehagen skal ha det best mulig, samt hvordan en kan sikre at det oppstår gode relasjoner mellom de ansatte og de yngste barna. Dette er relevant for min problemstilling.

Fra interaksjon til relasjon – Tilknytning hos Winnicot, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy (2009) av Hart og Schwartz har jeg også hentet teori ut i fra. Denne boka introduserer oss for de viktigste teoriene innenfor tilknytning, hvor Bowlby og Stern er

teoretikerne jeg har valgt å legge vekt på i min oppgave. Tilknytningsteoriene forklares på en hensiktsmessig og god måte (Hart & Schwartz, 2009).

En annen god bok jeg har brukt i oppgaven er *Se barnet innenfra – hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen* skrevet av Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad (2013). Boka har mange eksempler som viser hvordan man med utgangspunkt i Trygghetssirkelen kan arbeide med omsorg og tilknytning i barnehagen. Boka er lettlest og har enkle forklaringer og definisjoner på aktuell teori i forhold til min oppgave (Brandtzæg et al., 2013).

Trygghetssirkelen – en tilknytningsbasert intervensjon av Powell, Cooper, Hoffmann og Marvin (2015) er også en bok som er viet plass i min bacheloroppgave. Den handler om mye av det samme som boka til Brandtzæg, Torsteinsson og Øiestad, men *Trygghetssirkelen* går enda mer i dybden på området. Denne boka gir en dyp innføring i tilknytningsteorien og informasjon om hvordan man kan bruke teorien for å hjelpe voksne og barn som har det vanskelig. Tilknytning er viktig i forbindelse med tilvenningen i barnehagen, derfor har jeg valgt å benytte en del pensum fra denne boka (Powell, Cooper, Hoffman, Marvin, & Jahr, 2015).

Når det kommer til metodedelen av oppgaven har jeg brukt boka *Metode og oppgaveskriving for studenter* av Dalland (2012). Den beskriver blant annet kvalitativ forskningsmetode og intervju på en god, enkel og strukturert måte (Dalland, 2012).

Jeg har også brukt *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* av Bergsland og Jæger (2014) innenfor metode. Boka forklarer hermeneutikk og fenomenologi på en grei og oversiktlig måte slik at det kan knyttes opp mot bruk i en bacheloroppgave (Bergsland & Jæger, 2014).

2. Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere relevant teori som senere vil bli brukt til å drøfte de empiriske funnene. Teorikapitlet har jeg delt opp i underkapitler: tilvenning, barnehagelærerens rolle, samarbeid barnehage – hjem, kvalitetsarbeid i barnehagen, trygghet hos barnet og Donald Winnicott, tilknytning og viktigheten av primærkontakt i barnehagen samt noe om trygghetssirkelen og Bowlby.

2.1 Tilvenning

De fleste barn som begynner i barnehagen er i en alder av 0-2 år og har gjerne vært hjemme under trygge og kjente omgivelser sammen med foreldrene som har hatt foreldrepermisjon den første delen av barnets liv (Broberg et al., 2014, s. 130). Å begynne i barnehage er stressende for små barn, derfor er det viktig å ha en tilstrekkelig og god tilvenningsperiode. For at tilvenningsperioden skal gå så lett som mulig, må barnehagen legge ekstra stor vekt på å skape en trygg relasjon mellom minst en i personalet og barnet, før foreldrene lar barnet være i barnehagen alene. At barnehagen har rutiner som sikrer dette kan ikke overvurderes (Drugli, 2010, s.34).

I en artikkel fra Antonsen (2010) kan man lese følgende:

Målet med tilvenningsperioden ikke er å trene opp foreldre og barn til å si ”hadet” til hverandre, men å gjøre barn og foreldre så trygge på barnehagen at det oppleves som greit å skilles. Hvor lang tid dette tar og hvordan denne tryggheten oppnås, er forskjellig fra familie til familie. (<http://barnehage.no/pedagogikk/2010/06/slik-lykkes-barna-med-tilvenningen/>)

I følge Ahnert (2014) har man i en stor studie undersøkt sammenhengen mellom tilvenningens varighet og stress hos barna. Her fant man ingen sammenheng mellom antall dager foreldrene deltok aktivt i tilvenningen og stressnivå hos barnet (referert i (Broberg et al., 2014, s. 134). Kvaliteten på tilknytningen og tilvenningens lengde derimot så en interessante forskjeller på. De trygt tilknyttede barna brukte lenger tid på tilvenningen enn barna som var utrygt tilknyttet sine foreldre (ibid. s. 134). Det som først og fremst er viktig er at barnet rekker å knytte seg til den som skal passe det mens

foreldrene er borte, før foreldrene slutter å være sammen med barnet i barnehagen (Drugli, 2010, s. 34).

I følge Bråten (2009) og Stern (2004) sies det i nyere dansk forskning av Jensen, Brostrøm og Hansen (2010) følgende

Recent developments in several fields of research including social and cultural psychology, critical sociology and neuropsychology suggest that young children are biologically prepared for life and yet they are shaped by and completed through each person's active participation in socio-cultural environments and activities. (Jensen, Broström, & Hansen, 2010, s. 3)

I følge nyere norsk forskning bør barnehagene ha fleksible rutinger med tanke på hvor lenge foreldrene er sammen med barnet under oppstarten i barnehagen. De små håpefulle må føle seg trygge for å ha det bra i barnehagen (Drugli, 2012, s. 35).

Videre sier Sandgrind (2015) at tre dager med tilvenning ikke er nok for å trygge barnet i barnehagen. Hun refererer til Drugli som sier at det ikke finnes noen faglige begrunnelser på at tre dager tilvenning er tilstrekkelig før barnet skal være "alene" i barnehagen, men at det ofte er økonomiske årsaker som styrer. I følge svensk forskning bør ettåringer optimalt sett ha mellom én og fem uker før de er tilstrekkelig godt tilvendt.

2.1.1 Barnehagelærerens rolle

Barna ser på den voksne som den sterke, hurtige og beskyttende personen i hverdagen, skriver Røthle(2013) (Haugen, Løkken, Røthle, & Abrahamsen, 2013, s. 140).

"Barnehagen skal ha en pedagogisk ledelse. Styrer og pedagogisk leder har et særlig ansvar for planlegging, gjennomføring, vurdering og utvikling av barnehagens oppgaver og innhold" (Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 19).

Ut i fra dette kan vi antyde at barnehagelæreren spiller en viktig rolle i barnas hverdag. Vedkommende skal styre det pedagogiske opplegget i barnehagen, men har i tillegg flere viktige oppgaver. De skal samarbeide med foreldrene, ivareta barnas generelle behov gjennom hverdagen og totalt sett være en trygg person både for barnet og foreldrene.

2.2 Samarbeid barnehage – hjem

Foreldresamarbeid er en stor og viktig del av arbeidet som foregår i barnehagen. Et viktig punkt som står skrevet i Rammeplanen for barnehagen er følgende – ”Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danningsgrunnlag for allsidig utvikling” (Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 10).

I følge Klein, Kraft & Shoet (2010) består barnets oppstart i barnehagen av et samspill av kjennetegn ved barnet, foreldrene og personalet (Drugli & Undheim, 2012, referert s. 35). Ikke nok med det, men barnehagens rammer og rutiner for oppstart representeres også her. Dersom foreldrene er utrygge og engstelige i oppstartsfasen vil det også påvirke det lille barnet (Drugli & Undheim, 2012, s. 35).

Drugli sier videre at samarbeidet mellom personalet og foreldrene i barnehagen ekstremt viktig for at de to oppdragelsesarenaene skal fungere på en måte som fremmer barns trivsel og læring (Glaser, 2013, s.18). I følge Clarke-Stewart & Allhausen (2015) viser også forskning at involvering av foreldre har innvirkning på barnets fungering i barnehagen (ibid. s.18).

Mange foreldre er svært usikre i det første møtet med barnehagen. I følge Denick mfl. opplever mange usikkerhet i møte med profesjonell barneomsorg (ibid. s. 25). En av årsakene til dette er at foreldrene opplever at personalet fremstår som pedagogiske forbilder for hvordan arbeidet med barn skal være (ibid. s. 25).

2.3 Kvalitetsarbeid i barnehagen

Det var gjennom Stortingsmelding nummer 27, *Barnehager til beste for barn og foreldre* (1999-2000) det ble satt fokus på kvaliteten i barnehagene og på ”Den gode barnehagen”. Her ble det blant annet rettet fokus mot kvantitet, videre utbygging av barnehager, og på kvaliteten i den enkelte barnehage (Kvistad & Søbstad, 2005, s. 19).

Kvalitet i barnehagen er noe som har fått mer og mer fokus de siste årene. Tidligere var foreldrene fornøyd bare de hadde fått barnehageplass til barnet sitt, men situasjonen har i løpet av de siste årene endret seg i mange kommuner. Det har blitt nok barnehageplasser

og det er slik at barnehagene nå konkurrerer om barna og ikke barna og foreldrene som hovedsakelig konkurrerer om å få barnehageplass (ibid. s. 18).

Her er en definisjon av Søbstad (2002) referert i boken *Kvalitetsarbeid i barnehagen* på hva barnehagekvalitet er

”Med barnehagekvalitet menes barnas, foreldrenes og de ansattes oppfatninger av og erfaringer med barnehagen og i hvilken grad barnehagen oppfyller faglige og samfunnsmessige kriterier på hva en god barnehage er” (ibid. s. 29).

En annen beskrivelse ifølge Clarke-Steward og Allhausen på hva som sees på som et kvalitativt godt barnehagetilbud referert i Drugli (2010) er:

Clarke-Steward og Allhusen (2005) beskriver et kvalitativt godt barnehagetilbud til små barn som et tilbud som omfatter nære og positive relasjoner mellom barn og voksne i et trygt, sunt og stimulerende miljø, der barnets fysiske, emosjonelle, sosiale og intellektuelle utvikling blir fremmet. I tillegg er det fysiske miljøet hensiktsmessig når det gjelder lokaler og utstyr, det finnes en faglig plan, og andelen barn per voksen ikke er for høy. (Drugli, 2010, s. 57)

2.4 Trygghet hos barnet

Nærhet til trygge voksne er helt avgjørende for den psykologiske utviklingen hos barnet, da det er gjennom nære relasjoner til omsorgspersoner at barnet utvikler seg psykologisk og får følelsen av at det er et eget sosialt individ (Brandtzæg et al., 2013, s. 16).

”Man kan si at trygghet er en forutsetning for at barnet skal være nysgjerrig, få lyst til å leke og føle sammenheng og mening i det barnehagen tilbyr” (Broberg et al., 2014, s. 237). Det lille barnet er altså helt avhengig av trygge voksenpersoner rundt seg for å fungere optimalt i barnehagehverdagen.

For de aller fleste barna er det først og fremst foreldrene som er de viktigste tilknytningspersonene i livet. Men også andre personer som de ansatte i barnehagen kan bli betydningsfulle (ibid. s. 238). Barnet tilbringer såpass mye tid i barnehagen at pedagogen mest sannsynlig blir en verdifull person i barnets liv.

For å skape trygghet hos barnet er det helt avhengig av omsorg fra voksenpersonene det har rundt seg. Omsorgsbehov, eller tilknytning vil si instinkt til å søke nærhet til en

bestemt person som vil trøste, beskytte og/eller organisere ens følelser (Powell et al., 2015, s. 48).

2.4.1 Donald Winnicott

Det finnes flere teoretikere som har drevet forskning på tilvenning og tilknytning hos små barn. Donald Woods Winnicott er en av de klassiske teoretikerne. (Hart & Schwartz, 2009) skriver at

Utgangspunktet hans er at det finnes et grunnleggende menneskelig behov for å være forbundet med eller relatere seg til andre, og utviklingen bæres av et potensial hos barnet som modnes når omgivelsene er gunstige – med Winnicotts betegnelse når det finnes en fasiliterende omverden. (s. 20)

Winnicott snakker også om overgangsfenomener og overgangsobjekter som et godt og viktig hjelpemiddel i forbindelse med livets overgangsfaser hos barnet. Disse kan være med på å skape ekstra trygghet i ukjente settinger og situasjoner, som for eksempel under tilvenningsperioden i barnehagen. Han hevder at dersom et barn skal klare å holde på de ”indre bildene” av foreldrene gjennom en hel dag, trenger de hjelp og forståelse fra de ansatte i barnehagen, skriver Abrahamsen (2013 s. 75). Overgangsobjektene fungerer som symboler på den kroppslige nærheten barnet har til foreldrene, da disse objektene ofte innebærer kjente lukter og lignende, ifølge Abrahamsen (2013, s. 76). Noen eksempler på forskjellige overgangsobjekter er kosekluten, smokken, kosebamsen, pleddet og dynen.

2.5 Tilknytning og viktigheten av primærkontakten i barnehagen

”Et av de sentrale utviklingsoppgavene for barnet i det første leveåret er å knytte seg til en eller flere nære voksenpersoner” (Drugli, 2010, s. 21).

Tilknytning handler om å knytte nære følelsesmessige bånd til bestemte individer som kan gi barnet beskyttelse, trøst og ro. Dette er noe som er medfødt hos spedbarnet (Hart & Schwartz, 2009, s. 65). I følge Bowlby vil barnet i løpet av de første ni månedene normalt ha etablert tilknytningsrelasjoner til foreldrene sine (referert i Drugli, 2010, s. 22). Bowlby (1973) hevder at vi i dag vet små barn har evnen til å knytte seg til flere

forskjellige voksenpersoner, men man vil som regel ha en primær tilknytningsperson (ibid. s. 23). Barnet kan altså ha tilknytningsrelasjoner både til foreldrene og en eller flere ansatte i barnehagen.

I tillegg til den primære tilknytningspersonen barnet har i livet sitt som gjerne er mor, er det viktig at barnet også utvikler sekundære tilknytningsrelasjoner til noen flere voksne (ibid. s. 23). Små barn klarer ikke å være lenge alene uten en tilknytningsperson i nærheten. Viktigheten av å ha en tilknytningsperson tilgjengelig kan ikke overvurderes, og det må tas på alvor for at barnet skal ha det bra (ibid. s. 24).

Mange barn begynner i barnehagen i løpet av perioden hvor de er spesielt sårbare når det gjelder atskillelse fra foreldrene, nemlig mellom 9-12 måneders alder. På denne tiden har ikke barnet utviklet objektkonstans, det vil si evnen til å forstå at foreldrene vil komme tilbake selv om de er borte når barnet er i barnehagen (ibid. s. 34). Barnet trenger derfor en omsorgsperson i barnehagen som forstår deres behov, og som kan hjelpe til med å regulere følelser og finne følelsen av trygghet slik at de ikke blir værende i en tilstand av forhøyet stress (ibid. s. 34).

Primærkontakten har hovedansvaret for noen barn på avdelingen og skal sørge for at det etableres god kontakt med disse barna når dem begynner i barnehagen (ibid. s. 108).

Primærkontaktmodellen er en modell som ble innført i mange norske barnehager på 1990 tallet for å sikre nære relasjoner mellom barn og personale. I følge Lind (1990) mener hun at det er en trygghet for barnet å vite hvem som er «deres» voksen på avdelingen er (referert i Drugli, 2010, s. 108). Sannsynligheten for at det kommer til å utvikle seg en god og nær relasjon er større når den voksne kan konsentrere seg om få barn om gangen. Noen barnehager syntes dette er for ressurskrevende og prioriterer heller at barnet skal bli tilstrekkelig godt kjent med alle på avdelingen, slik at det ikke blir så sårbart dersom primærkontakten av ulike årsaker er borte (Drugli, 2010, s. 108).

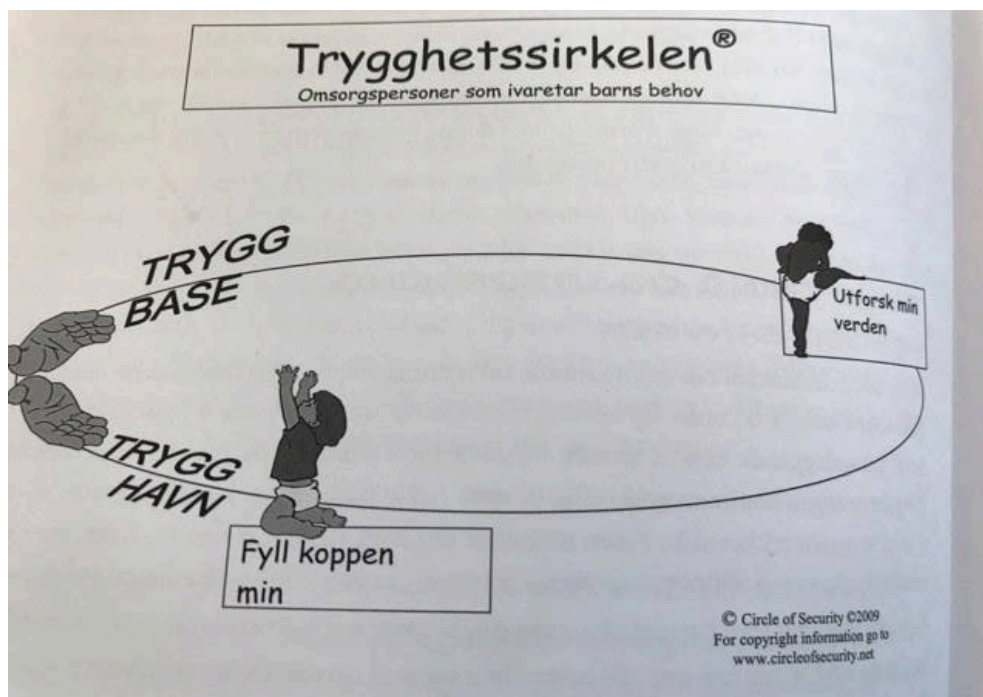
2.6 John Bowlby og trygghetssirkelen

John Bowlby var barnepsykiater og psykoanalytiker og ansees på en måte som tilknytningsteoriens ”far” (Hart & Schwartz, 2009, s. 63). Han mente det manglet en teori som kunne forklare hvordan man skulle forstå forstyrrelser i personlighetsutviklingen. Med dette utviklet Bowlby det som ble til teorien om

tilknytning, som beskriver prosessen hvor barnet blir forbundet med omsorgspersonen, noe som fører til dannelsen av personligheten (ibid. s. 64).

En trygg tilknytning er med på å gi høyere selvtillit, mindre hjelpeløshet og større beredskap til å inngå tilfredsstillende relasjoner med andre mennesker, som utgjør den trygge basen man kan undersøke verden ut i fra for så å søke tilbake til når barnet blir engstelig og urolig (ibid. s. 67).

Trygghetssirkelen er en modell som bygger på mange års forskning omkring tilknytning og viser oss hvordan et lite barns grunnleggende behov henger sammen (Brandtzæg et al., 2013, s.18).

Figur 1 Trygghetssirkelen, her hentet fra Brandtzæg, Torsteinson, Øiestad, 2016 s 18.

Trygghetssirkelen som viser hvordan omsorgspersoner ivaretar barns behov. I den nedre delen av sirkelen vises barnets behov for avhengighet og beskyttelse, nærmere bestemt tilknytningsbehovet. Hånden nede til venstre som tar imot barnet viser oss den sikre havnen som er voksenpersonen som kan gi barnet omsorg og trøst når det trengs (Brandtzæg et al., 2013, s.18). I den øvre delen av sirkelen ser vi selvstendigheten og utforskertrangen som bor i barnet, med andre ord behovet for å mestre verden. Den øverste hånden representerer voksenpersonen som i dette tilfellet fungerer som den

trygge basen for utforskningen til barnet. Det er trygt for barnet å vite at det har en trygg base å vende tilbake til (ibid. s. 19). Denne basen kan være god å returnere til når verden og omgivelsene blir for skumle for barnet å mestre på egenhånd.

3. Metode

I min bacheloroppgave falt det seg naturlig å velge kvalitativ metode som forskningsmetode. Jeg har valgt å forske ute i feltet gjennom samtaler og intervjuer med en pedagogisk leder i to forskjellige barnehager. Kombinasjonen av å innhente data fra erfarne pedagogiske ledere, samt å drøfte dette opp mot relevant teori er grunnen til at kvalitativ metode blir brukt i min bacheloroppgave.

Metode handler om hvordan man bør gå frem for å skaffe eller etterprøve kunnskap (Dalland, 2012, s. 111). Videre kan metode defineres på følgende måte:

”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder” (Aubert & Alstad, 1985, s. 196).

3.1 Kvalitativ metode

Fordelen med bruk av den *kvalitative metoden* er at man fanger opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle slik som de kvantitative metodene gjør (Dalland, 2012, s. 112). Forskere som bruker kvalitativ metode i sin forskning kan vi kalle ”tolkere” (ibid. s. 114). Kvalitative metoder går mer i dybden og er med på å vektlegge betydning (Thagaard, 2013, s. 17).

3.2 Valg av informanter

Når det kommer til valg av informanter i min bacheloroppgave var det en grei prosess. Barnehagene jeg henvendte meg til syntes bachelorprosjektet mitt virket interessant og ønsket gjerne å stille til intervju. Jeg ønsket å intervju pedagogisk leder på småbarnsavdelinger i to forskjellige barnehager. Jeg valgte å gjøre et intervju i kommunal og et i privat barnehage for å undersøke om det var individuelle forskjeller med bakgrunn i det.

Informantene jeg har intervjuet hadde ulik erfaring og fartstid innenfor barnehageyrket. Den ene informanten er 45 år gammel og har jobbet som pedagogisk leder siden 2000, men arbeidet som barnepleier noen år før dette. Den andre informanten er 34 år gammel

og har jobbet som pedagogisk leder i fire år, alle på småbarnsavdeling. Tidligere arbeidet vedkommende fire år som assistent. Sistnevnte har også en master i tilpasset opplæring. Begge informantene har forholdsvis lang erfaring innenfor barnehagesektoren, noe jeg anser som en fordel i forhold til min bacheloroppgave.

3.3 Innsamling av data og det kvalitative intervjuet

Når det gjelder innsamling av data begynte hele prosessen med at jeg forhørte meg rundt med bekjente som jobber i barnehage om tips og råd. Deretter satte jeg i gang prosessen med å utarbeide en intervjuguide som inneholdt spørsmål jeg skulle bruke under intervjuene. Intervjuguiden har som hensikt å lede deg gjennom intervjuet. Det er selve samtaleformen, det å skaffe seg kunnskap gjennom intervjuprosessen som er kjennetegn på et kvalitativt intervju (Dalland, 2012, s. 167). Videre skriver Dalland at det å utarbeide en slik intervjuguide er med på å forberede forskeren som skal intervjuer både faglig og mentalt. Et intervju kan gjøres på mange måter, du kan lage ferdig spørsmål på forhånd eller bare lage temaer (ibid. s. 152). Formålet med et kvalitativt forskningsintervju er at informantens beskrivelse av situasjonen man står i skal gjenspeiles (ibid. s. 153).

Det første jeg spurte om under intervjuene var om informantene hadde spørsmål knyttet til intervjuguiden. Det er viktig å forsikre seg om at informanten har forstått informasjonen slik den er ment (ibid. s. 169). Forholdene rundt selve intervjuet kan ha mye å si for hvordan kvaliteten blir (ibid. s. 171). Jeg valgte å gjennomføre intervjuene i de respektive barnehagene, da dette ble lettest både for meg og informantene. Jeg gjennomførte begge intervjuene samme dag da det passet seg slik. Samtykkeskjema for intervju samt intervjuguiden var jeg ute i barnehagene og leverte ut cirka en uke før intervjuene skulle gjennomføres. Jeg valgte å gjøre det på denne måten fordi informantene da fikk god tid til å sette seg inn i og forberede seg på hva jeg ønsket å finne ut av, noe informantene også ga meg positive tilbakemeldinger på. For at du skal gjennomføre et vellykket intervju er det viktig å ha forberedt seg godt (ibid. s. 166).

Når det gjelder selve intervjuene valgte jeg å bruke lydopptaker samt å notere på PC underveis. Å klare å ta vare på samtalene slik at man kan bruke data og belyse problemstillingen er like viktig og vanskelig som å utføre selve intervjuet. Lydopptak er et godt hjelpemiddel, men får ikke med kroppsspråket til personen. En fordel er da å notere samtidig (ibid. s. 175). Videre transkriberte jeg intervjuene umiddelbart etter

gjennomførelsen. Jeg valgte å skrive ned det informantene sa ord for ord, og følte jeg gjenopplevde intervjuet slik Dalland snakker om (ibid. s. 179).

3.4 Feilkilder og kildekritikk

Som nevnt i forrige avsnitt valgte jeg å bruke lydopptaker og notere på PC under mine intervjuer for å unngå at informasjon ble utelatt. Som følge av at jeg valgte å skrive underveis, kan dette ha vært med å påvirke at detaljer i kroppsspråk hos informanten har blitt utelatt. En annen konsekvens er at en fort kan miste litt oversikt over det som blir sagt og muligheten til å tolke informasjon underveis (ibid. s. 175).

Videre valgte jeg å levere ut intervjuguiden på forhånd, noe jeg anser som både positivt og negativt. Den positive er at informanten har mulighet til forberede seg godt, mens det negative kan være at en kan la seg friste til å formulere svar som ikke nødvendigvis er helt slik det fungerer i praksis.

3.5 Etikk

”Etiske utfordringer er knyttet til alle ledd i en undersøkelse, fra planlegging til gjennomføring og formidling av resultatene” sier Dalland (2012, s. 96). Som et ledd i det å ivareta personopplysninger og taushetsplikt sendte jeg ut et skjema for samtykke til intervju til informantene sammen med intervjuguiden. Skjemaet inneholdt opplysninger om hva resultatene skal brukes til, hvordan intervjuet vil foregå samt informasjon om hvordan datamaterialet vil bli behandlet og ivaretatt med tanke på personvern. Som tidligere nevnt valgte jeg å bruke både båndopptaker samt å gjøre notater for å unngå at relevant informasjon skulle bli utelatt. Det er viktig å bemerke at all informasjon som kan spores tilbake til informantene vil bli makulert etter prosjektets avslutning.

3.6 Hermeneutikk og fenomenologi

Gjennom min bruk av metode har hermeneutikk og fenomenologi en viktig plass. Kunnskapen vi får via å sette ord på den kan enkelt og greit kalles teoretisk, og på en måte vitenskapelig. Det er med på å kreve refleksjon, ettertanke og ikke minst evnen til å vurdere observasjoner på en systematisk måte, for så å uttrykke kunnskapen på en måte

som kan gi mening for andre og tilslutt tilføre ny kunnskap. Når barnas spørsmål er med på å utfordre de voksne til å tenke over hvorfor de handler som de gjør og ikke bare hva de sier, er det med på å gjøre at det dukker opp nye spørsmål (Bergsland & Jæger, 2014).

En sentral del av vitenskapsteorien er hermeneutikk. ”Hermeneutikk betyr *fortolkningslære*” sier Sagberg (2014, s. 42). En tekst forstås når det som sies gir språklig mening og kan refereres til noe i vår egen kontekst, i følge Sagberg (ibid. s. 42). I følge Heelan (1991) kan man si at det som gjør noe til en vitenskapelig kunnskap, som regel alltid krever en form for hermeneutikk for å tolke både språk, symboler og historiske fellesskap (ibid. s. 42). Hermeneutikk er med andre ord både en metateori, en teori om vitenskapelig teori, og en metodologi, eller bedre forklart en type metodologi som innebærer mange forskjellige former (ibid. s. 43). For å se sammenheng mellom hermeneutikken og min bacheloroppgave kan vi si at hermeneutikk handler om å tolke funnene i en kvalitativ undersøkelse. Med andre ord dreier det seg om å tolke funnene du har gjort gjennom forskningen din.

Videre har vi fenomenologi som også spiller en rolle i vitenskapsteorien. Fenomenologi har som formål å forstå menneskers tanker, adferd og følelser (Dalland, 2012, s. 58). I følge Sagberg har Georg Gadamer og flere andre kjente hermeneutikere knyttet metodologien sin opp mot en overordnet filosofi som kan fungere som et paradigme på globalt nivå, nemlig fenomenologien. Vi forstår aldri noe slik det er i seg selv, men vi forstår i forhold til hvordan det fremtrer for oss (Sagberg, 2014, s. 43). Fenomenologi handler altså om å forstå meningen i noe, at vi hele tiden lærer noe nytt om omgivelsene rundt oss. Vi er nødt til å kunne tolke og forstå informasjonen vi har tilegnet oss før vi kan lære den. For å se det i sammenheng med en bacheloroppgave kan vi si at studenten først må forstå innholdet i teorien og funnene sine før det kan læres.

4. Presentasjon av empiri

Jeg skal nå presentere funnene jeg har gjort gjennom intervjuene. Videre vil jeg presentere de empiriske funnene under fire forskjellige delkapitler, tilvenning og trygghet i barnehagen, tilknytning i barnehagen, samarbeid med foreldrene samt usikre og utrygge barn. Jeg har anonymisert informantene og barnehagene gjennom henholdsvis informant/barnehage A og B.

4.1 Tilvenning og trygghet i barnehagen

Når det gjelder tilvenningsprosessen i barnehagen sa både informant A og B at tilvenning handler om å venne seg til en ny situasjon og hverdag. Videre handler det om å bli kjent med nye voksne, barn og generelt de rutinene barnehagen har. Det å skape trygghet fra dag én hos barnet som tilvennes var noe begge informantene la stor vekt på. Informant A forteller: ”Trygge foreldre er med på å gi trygge barn. Hvis vi klarer å trygge foreldrene, så vil det automatisk smitte over på barnet som tilvennes. Er foreldrene utrygge smitter det lett over på barnet også, det merker vi veldig godt”.

Når det kommer til tilvenningsperioden og hvordan denne er lagt opp i barnehagene var det noen individuelle forskjeller. I barnehage B var det hovedsakelig satt av tre tilvenningsdager som foreldrene er tilstede, men likevel tilpasses det og man ser an behovet. I barnehage A har de ikke noen bestemt mal, men man ser an i hvert enkelt tilfelle. Ingen av barnehagene opererer med hjemmebesøk i forkant av oppstart, men begge har en bli-kjent-dag i løpet av våren hvor barnet og foreldrene kommer i barnehagene på besøk.

Forberedelsene som gjøres innad i personalet i forkant av tilvenningsperiodene var forholdsvis like. Det handler om å fordele primærbarn, gjøre klar plass i garderoben, ordne i stand bleiekurver, plass til å henge smokk på samt samle inn nødvendig informasjon om barnet fra foreldrene. Begge informantene var opptatt av at både barn og foreldre skal føle seg viktige og velkommen.

Videre tok jeg opp bruken av primærkontakt under tilvenningsperioden. Begge barnehagene opererer med primærkontakter. I barnehage B er man mest opptatt av bruk av primærkontakt de første dagene, for så å få flere voksne til å ta del i barnets hverdag

så fort barnet er trygt. Informant B sa følgende: ”Det er både fordeler og ulemper ved bruk av primærkontakt. Det er veldig sårbart å ha en man blir så knyttet til, avhengighetsforholdet blir så sterkt.”

I barnehage A er man svært opptatt av å ha en primærkontakt som hovedsakelig har alt ansvar for barnet den første tiden i barnehagen. Informant A sa følgende: ”Det lille barnet kommer til en helt ny og ukjent plass hvor det ikke kjenner noe eller noen fra før. Det trenger den tryggheten det får gjennom å forholde seg til en primærkontakt den første tiden.”

Videre var begge informantene enig om at trygghet handler om å se og forstå barna og være tilstede for dem. Arbeidet med å skape tillit kan ikke overvurderes, de ansatte i barnehagen skal fungere som stedfortredere for mamma og pappa mens de er på jobb. Informant B forteller: ”De voksne på småbarnsavdelingen her sitter jo alltid på gulvet sammen med barna, vi anser det som en viktig del for å skape trygghet”.

4.2 Tilknytning i barnehagen

Når det gjelder barnas tilknytning i barnehagen mener begge informantene at både tilknytning og tilvenning handler om mye av det samme. Tillitt, relasjoner, omsorg, respekt og foreldresamarbeid er begreper som går igjen. I tillegg nevnte informant A trygghet, samarbeid, kunnskap og relasjonsbygging som sentrale faktorer for trygg tilknytning. Videre vektlegger vedkommende Circle of Security som et viktig utgangspunkt med tanke på barns tilknytning.

Informant A forteller: ”Det er så moro å sette seg ned på gulvet og se ettåringen komme mot deg for å gi deg en klem. Så går den ut igjen for å utforske verden på egenhånd for så å komme tilbake til meg som ladestasjon når behovet melder seg!”

Videre vektlegger begge informantene viktigheten av tilstedeværende voksne i barnehagehverdagen. Å skape et godt forhold til både barn og foreldre er viktig for at barna skal oppleve barnehagen som et trygt og godt sted å være. Dersom den daglige kommunikasjonen og samarbeidet mellom foreldrene og personalgruppa fungerer godt, er det av erfaring sannsynlig at barnet får en raskere tilknytning til barnehagen.

Informant B forteller: ”Tilstedeværende voksne i hverdagen er alfa-o-mega for at tilknytningen skal bli så god som mulig. De må være imøtekommende og anerkjennende og klare å skape et godt forhold både til foreldre og barn”.

4.3 Samarbeid med foreldrene

Foreldresamarbeid er ikke til å komme foruten, og begge informantene nevner dette som en avgjørende faktor for hvordan barnet har det i barnehagen. Det å få til det gode samarbeidet fra dag én og være en slags mentor og veileder ovenfor foreldrene kan ikke overvurderes. Informant A never at barnehagelæreren bør tørre å si til foreldrene at ”du kan ikke være borte i fire timer nå, vi opplever barnet som for utrygt til det enda”. Av informantenes erfaring vil dette i mange tilfeller sees som en styrke og ofte opplever barnehagen å få positive tilbakemeldinger fra foreldrene for at de sier ifra. Foreldrene er gjerne usikre, og vet ikke alltid hva som er til barnets beste.

Informanten fra barnehage B forklarer: ”Det å bli godt kjent med foreldrene i løpet av de første dagene når de er her sammen med barnet anser vi som kjempeviktig. Vi prater veldig mye med foreldrene for å få et inntrykk av hvordan de opplever barnet hjemme, hvordan barnet liker å ha det med rutiner, sover det ute eller inne, og lignende.”

Informanten fra barnehage A forteller: ”Som ansatt i barnehage lærer du raskt å bli en god menneskekjenner, vi har mange forskjellige ”hatter” vi tar på oss i løpet av en dag. Man må ha de sosiale antennene ute, og forstår raskt viktigheten av å tilpasse seg de forskjellige foreldrenes behov.” Bare det å ha en liten historie å fortelle fra dagen i dag når foreldrene kommer for å hente barnet om ettermiddagen nevner informant A som viktig. Foreldrene får da en følelse av at de ansatte har sett nettopp sitt barn i løpet av dagen, noe som kan være med på å skape enda større trygghet hos foreldrene.

Videre er begge informantene enige om at den daglige kontakten med foreldrene og foreldreveiledning er viktig. Som ansatt i barnehagen ser man barnet ganske mange timer i løpet av en dag, og man lærer det å kjenne. Av og til kan barna likevel oppleves forskjellig hjemme og i barnehagen, det er to ulike arenaer. Begge informantene er samstemt om at det er viktig å huske på at det til syvende og sist er foreldrene som kjenner barnet sitt best.

4.4 Usikre og utrygge barn

Usikre og utrygge barn er noe man som barnehageansatt opplever rett som det er. Verken barnehage A eller B har noen plan med spesifikke tiltak i slike situasjoner. Hovedsakelig er man opptatt av å se an behovet i hvert enkelt tilfelle, gjøre individuelle tilpasninger og samarbeide godt med foreldrene.

Informant i barnehage A forteller: ”Bare det å legge til rette for en lenger tilvenningsperiode kan i mange tilfeller være nok for å skape trygghet. Kanskje får barnet beholde smokken og kosedyret litt lenger enn vanlig, vi må tilpasse individuelt. Det handler om å se hvert enkelt barn og deres behov”.

Informant i barnehage B forteller: ”Vi ser veldig an barnets behov, vi er godt med folk i tilvenningsperiodene og fordeler oss der det trengs. Å ha en arm og et fang å sitte på kan oppleves som trygt og godt. Vi er jo på jobb for ungene, så vi er veldig opptatt av det.”

5. Drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg drøfte funnene jeg har gjort gjennom innsamling av empiri opp mot teori som ble presentert tidligere i oppgaven. Jeg har delt drøftingsdelen inn i fire delkapitler: Tilvenning og trygghet i barnehagen, tilknytning og viktigheten av primærkontakten i barnehagen, samarbeid med foreldrene samt usikre og utrygge barn. Jeg har anonymisert informantene og barnehagene gjennom informant/barnehage A og B.

5.1 Tilvenning og trygghet i barnehagen

Begge informantene i min undersøkelse var enige om at tilvenning først og fremst handler om å venne seg til en ny hverdag samt å skape trygghet. Å venne seg til de rutinene barnehagen har samt å bli kjent med barn og voksne er også en stor og viktig del. Det kan vi støtte oss på gjennom teorien som sier at en trygg og god tilvenning er viktig for at barnet skal greie å sette tilknytningssystemet i hvilemodus den perioden foreldrene er borte og barnet i barnehagen (Broberg et al., 2014, s. 131). For at det skal la seg gjøre på en best mulig måte er barnet avhengig av å føle en trygghet og skape tillitt til de ansatte, noe informantene vektla under intervjuene. Vi finner støtte i teorien som sier man bør skape trygg relasjon til minst en i personalgruppa før foreldrene lar barnet være alene i barnehagen (Drugli, 2010, s. 34). Videre sier Winnicot at det å være forbundet og relatere seg til andre er et grunnleggende menneskelig behov (Hart & Schwartz, 2009, s. 20). Igjen ser vi viktigheten av å skape trygghet under tilvenning, som informantene også har poengtert.

Videre i undersøkelsene fant jeg ut at det var noen små individuelle forskjeller på hvordan tilvenningsperiodene er lagt opp i de to barnehagene. I barnehage B er det hovedsakelig satt av tre dager tilvenning, men det tilpasses individuelt ved behov. I barnehage A har dem ikke en mal, men behovet sees an. I følge teorien finnes det ingen faglige begrunnelser som tilsier at tre dager er tilstrekkelig. I følge svensk forskning sies det at den optimale tilvenningsprosessen er 1-5 uker før barnet er tilstrekkelig godt tilvendt barnehagen (Sandgrind, 2015). Derfor er det viktig at barnehagene er med på å legge til rette i hvert enkelt tilfelle, og ikke har en mal som bør følges til punkt og prikke. Målet er å skape trygghet. Ingen barn er like, og dermed heller ingen

tilvenningsprosesser. Det gjenspeiles i nyere norsk forskning som sier at barnehagene bør ha fleksible rutiner med tanke på antall tilvenningsdager hvor foreldrene er der sammen med barna (Drugli & Undheim, 2012, s. 35).

Informantene i begge barnehagene sa at trygghet handler om å se og forstå barna, fordi de voksne skal fungere som de trygge omsorgspersonene mens foreldrene er på jobb. Trygghet og tilvenning går ”hånd i hånd”, men som Antonsen (2010) sier er det likevel viktig å huske på at formålet med tilvenningsperioden ikke er at foreldre og barn skal trenes opp til å si ha det til hverandre. Målet er at det etter endt periode skal oppleves som greit å skilles ved levering om morgenen.

5.2 Tilknytning og viktigheten av primærkontakten i barnehagen

Tilknytning og tilvenning handler om mye av det samme, sier begge informantene i mine undersøkelser. Begreper som ble nevnt for å skape trygg tilknytning var tillitt, relasjoner, omsorg, respekt, trygghet, samarbeid, kunnskap og relasjonsbygging. Vi finner støtte i teorien til Hart & Schwartz som sier at en trygg tilknytning er med på å gi høyere selvtillit hos barnet og større beredskap til å inngå relasjoner med andre mennesker. Dette er også med på å utgjøre den trygge basen og den trygge havnen (Hart & Schwartz, 2009, s. 67). De skriver også at tilknytning handler om å skape de nære følelsesmessige båndene til bestemte individer som kan gi barnet beskyttelse, trøst og ro (ibid. s. 65). Med bakgrunn i den informasjonen informantene har oppgitt, ser vi sammenheng mellom teori og praksis.

Videre i det ene intervjuet snakket informant A om Circle of Security (Trygghetssirkelen) og kunnskapen en leder har om den som interessant med tanke på tilknytningen. Hvor gøy er det ikke å se hvordan barna forholder seg til deg og vender tilbake når ting blir for skummelt? Teorien underbygger dette på en god måte. Det er trygt for barnet å vite at det har en trygg base og en voksen å vende tilbake til når omverdenen blir for skummel å utforske på egenhånd (Brandtzæg et al., 2013, s.19).

Informant B vektlegger viktigheten av tilstedeværende voksne i hverdagen som avgjørende for barnets tilknytning. Ikke bare i barnehagen, men også på hjemmebane. Vi

kan knytte dette opp mot relevant teori som sier at en av de viktigste oppgavene barnet har det første leveåret sitt er å knytte bånd til en eller flere nære voksenpersoner (Drugli, 2010, s. 21). Da er man avhengig av trygge og gode voksne som er der for barnet, akkurat som informanten sier. Det er gjerne mor som er den primære tilknytningspersonen i barnets liv, men viktigheten av å utvikle sekundære tilknytningsrelasjoner til flere voksne kan ikke overvurderes (ibid. s. 23). Primærkontakten i barnehagen blir gjerne en av barnets sekundære tilknytningspersoner når foreldrene er borte. Denne personen har en viktig rolle som følge av at barn mellom 9-12 måneder ikke har utviklet objektkonstans, evnen til å forstå at foreldrene kommer tilbake selv om de er borte fra barnehagen (ibid. s. 34).

Som jeg kort var inne på i kapitlet om tilvenning har begge barnehagene primærkontakter som har hovedansvar under tilvenningsprosessene. Gjennom relevant teori ser vi hvor viktig primærkontakten er for barnet. Primærkontakten har ansvar for noen av barna på avdelingen og har som oppgave å få god kontakt med disse når de begynner i barnehagen (ibid. s. 108).

Gjennom undersøkelsene fant jeg likevel noen individuelle forskjeller når det gjaldt hvor lenge man velger å la primærkontakten ha hovedansvar for barnet. Informant B snakket om sårbarheten ved bruk av primærkontakt ved sykdom og lignende. I barnehage B opererer man med en primærkontakt barnet forholder seg til den første tiden, men man ønsker å introdusere flere voksne så fort barnet er trygt. Teorien sier at noen barnehager syntes det er for ressurskrevende å ha en bestemt primærkontakt som har hovedansvaret. Da prioriterer man heller at barnet skal bli tilstrekkelig godt kjent med alle på avdelingen slik at det ikke blir så sårbart dersom primærkontakten av ulike årsaker er borte (ibid. s. 108).

Informant A vektla tryggheten barnet opplever gjennom å forholde seg til en primærkontakt den første tiden. Teorien sier at barnet trenger en omsorgsperson i barnehagen som forstår deres behov, og som kan bidra med å regulere følelser og finne tryggheten slik at barnet ikke blir værende i stresset tilstand (ibid. s. 34). Det kan igjen underbygges med at det lille barnet er avhengig av omsorg fra voksenpersonene det har rundt seg. Omsorgsbehov, eller tilknytning er instinktet barnet har til å søke nærhet til en bestemt person som vil trøste, beskytte/og eller organisere ens følelser (Powell et al., 2015, s. 48). Med bakgrunn i funnene jeg har gjort er det vanlig at primærkontakten går

inn og tar denne rollen under tilvenningsfasen og at flere og flere voksne tar del i hverdagen når barnet er trygt. Likevel er det viktig å understreke at det ikke nødvendigvis er slik det fungerer i alle barnehager. Som barnehagelærer er det viktig å se både fordeler og ulemper ved bruk av primærkontakt. Det har vi sett både gjennom teori og empiri.

5.3 Samarbeid med foreldrene

Å få til et godt foreldresamarbeid fra første dag er viktig for hvordan barnet får det i barnehagen. Informant B forklarer viktigheten av foreldresamarbeidet for at de ansatte skal få innblikk i hvordan barnet oppleves på hjemmebane, samt hvilke rutiner de har der. Vedkommende virker opptatt av at barnehagen og hjemmet bør kjøre noenlunde de samme rutinene for å gjøre det enklest mulig for barnet. Vi ser viktigheten av dette i teorien som forteller oss at samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet er viktig for at begge oppdragelsesarenaene skal fungere slik at det fremmer barnets trivsel og læring, i følge Drugli (Glaser, 2013, s. 18).

Videre forteller informant A om hvordan ansatte i barnehagen raskt blir gode menneskekjennere og hvordan man evner å tilpasse seg forskjellige behov. Det er ifølge teorien mange foreldre som opplever usikkerhet i møte med profesjonell barneomsorg på barnehagenivå, da personalet gjerne fremstår som forbilder på hvordan arbeid med barn skal fungere ifølge Denick mfl. (Glaser, 2013, s. 25). Begge informantene snakker om viktigheten av foreldreveiledning. Man må likevel huske at foreldrene kjenner barnet sitt best, de skal ikke føle seg overkjørt av personalet i barnehagen.

Foreldrenes opplevelse av kvalitetsarbeidet som gjøres i barnehagen er også en viktig og avgjørende faktor for hvor fornøyd foreldrene blir med barnehagen. Informant A sier at foreldrene gjerne er usikre i det første møtet med barnehagen, men at alle parter ønsker det beste for barnet. Et kvalitativt godt barnehagetilbud ifølge Clarke-Steward og Allhausen (2005) vil si et tilbud som omfatter nære og positive relasjoner i et trygt, sunt og stimulerende miljø hvor faktorer som er avgjørende for barns utvikling blir fremmet (Drugli, 2010, s. 29). Tidligere var de fleste fornøyd bare de fikk barnehageplass. De siste årene har det blitt nok barnehageplasser og det er ikke lenger slik at barna og foreldrene konkurrerer om plassene, men heller barnehagene som konkurrerer om

foreldrene og barna deres (Kvistad & Søbstad, 2005, s. 18). Dermed er det ekstra viktig at de ansatte i barnehagen yter hva de kan for å sikre et kvalitativt godt barnehagetilbud og at de arbeider for å gjøre kunden fornøyd.

5.4 Usikre og utrygge barn

Det er ikke uvanlig at en del barn under tilvenning er usikre og utrygge. Teorien sier at de fleste barn som starter i barnehagen som oftest er mellom 0-2 år og har gått hjemme med mor og far det første leveåret (Broberg et al., 2014, s. 130). Da er det ikke uvanlig at man blir skeptisk når man møter et helt nytt sted med helt nye mennesker. Verken barnehage A eller B har noen spesifikke tiltak som settes i gang når tilvenningen oppleves som vanskelig, men er heller opptatt av å finne gode løsninger i hvert enkelt tilfelle sammen med foreldrene.

Informant A forteller at å legge til rette for en lenger tilvenningsperiode i mange tilfeller kan være nok for å gjøre usikre barn trygge. I en større studie er det blitt undersøkt om det finnes sammenheng mellom hvor mange dager foreldrene deltok aktivt i tilvenningen og stressnivået hos barnet, noe man ikke fant antydninger til at det gjorde. Derimot handlet det om kvaliteten på tilvenningen. Barn som er utrygt tilknyttet foreldrene bruker kortere tid på å venne seg til barnehagen enn de trygt tilknyttede barna (ibid. s. 134). Gjennom funnene som er presentert i boka til Broberg m. flere ser vi viktigheten av god kvalitet på tilvenningen og trygge og gode voksne som er tilstede for barnet.

Videre snakker informant B om bruk av smokk og kosedyr som gode hjelpemidler i tilvenningsprosessen når tilvenningen er vanskelig for barnet. Vedkommende vektlegger at i noen tilfeller må barnet kanskje få lov til å beholde disse litt lenger enn normalt for å skape trygghet. Winnicot kaller det for overgangsobjekter. Disse objektene er med på å symbolisere den kroppslige nærheten barnet har til foreldrene og kan være til stor hjelp under tilvenningsfasen. Videre forklares det at overgangsobjektene ofte inneholder kjente lukter som kan minne barnet om foreldrene (Haugen et al., 2013, s. 76). Disse objektene er gjerne med å skape den ekstra trygghetsfølelsen barnet trenger når det er utrygt og situasjonen oppleves som vanskelig. Det er viktig å poengtere at bruken av overgangsobjekter under tilvenning generelt kan være nyttig for alle barn, uavhengig av

om tilvenningen oppleves som lett eller vanskelig. Likevel er det viktig å understreke at det ikke finnes et konkret svar på hva som er den optimale tilvenningen. Alle parter ønsker det beste for barnet.

6. Avslutning

”Hvordan kan barnehagelæreren legge til rette for at de yngste barna får en best mulig tilvenning i barnehagen?”. Dette har vært problemstillingen og utgangspunktet for min bacheloroppgave. Jeg har gjennom kvalitative intervjuer med en informant i kommunal og en i privat barnehage sett nærmere på hvordan man legger opp tilvenningsprosessen for de yngste barna. Videre har jeg drøftet relevant teori opp mot funnene jeg har gjort i praksis og sett sammenhenger mellom dem.

Jeg har gjort flere interessante funn med tanke på små barns tilvenning i barnehagen. Det er mange avgjørende faktorer for at en tilvenningsperiode blir vellykket. Gode og kompetente barnehagelærere med generelle kunnskaper om de yngste barna og tilvenningsprosessen har vist seg å være avgjørende. Gjennom å sette teori og empiri i sammenheng har vi også sett hvilken rolle primærkontakten har i arbeidet med å skape trygghet og en tillitsfull relasjon til barnet. Dette er også noe informantene har nevnt gjennom empiri og som igjen bekreftes i teorien. Ingen tilvenningsprosesser viser seg å være like, noen barn trenger lenger tid på tilvenningen enn andre. Som barnehagelærer er det viktig å legge til rette for dette i samråd med foreldrene. Det har vist seg at det ikke er lengden på tilvenningen som er avgjørende, men kvaliteten.

Videre kommer vi ikke foruten viktigheten av det gode foreldresamarbeidet da det er foreldrene som kjenner barnet sitt best. Vi har sett hvor viktig det er å innhente informasjon fra foreldrene om hvilke rutiner som fungerer hjemme slik at barnehage og hjem samkjører disse på en best mulig måte. Dette er med på å skape trygghet hos barnet som tilvennes, og er en relevant faktor for å gjøre tilvenningen lettere.

Jeg har også sett nærmere på hvilke tiltak som er vanlig å sette i gang dersom tilvenningen oppleves som vanskelig og utfordrende for barnet. Gjennom teori og empiri har jeg funnet ut at i mange tilfeller vil det være nok å legge ekstra til rette i form av en lenger tilvenningsperiode. Videre har vi sett at overgangsobjekter kan være nyttig for barnet for å kunne holde på de ”indre bildene” av foreldrene gjennom dagen som Winnicot snakker om. Heller ikke i vanskelige tilvenningssituasjoner kan et godt samarbeid med foreldrene overvurderes. Stikkord som går igjen for å sikre en trygg tilvenning er å tilrettelegge i hvert enkelt tilfelle.

Jeg vil med støtte i teorien understreke at det ikke finnes et eksakt fasitsvar på hva som kjennetegner en god tilvenningsprosess. Gjennom drøfting av teori og empiri i denne oppgaven har vi sett at nøkkelordene for en god tilvenning hos de yngste barna er å skape trygghet, legge til rette i hvert enkelt tilfelle, sørge for tilstedeværende voksne i hverdagen samt viktigheten av å ta foreldresamarbeidet på alvor. Likevel er det viktig å understreke at det ikke finnes et konkret svar på hva som er den optimale tilvenningen. Alle parter ønsker det beste for barnet.

Litteraturliste

- Abrahamsen (2005) s 76 i Haugen, S., Løkken, G., Røthle, M., & Abrahamsen, G. (2013). *Småbarnspedagogikk : fenomenologiske og estetiske tilnærminger* (2. utg. ed.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Ahnert (2014) s. 134 i Broberg, M., Hagström, B., Broberg, A., & Goveia, I. C. (2014). *Tilknytning i barnehagen : hva betyr trygghet for lek og læring?* Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Aubert, V., & Alstad, B. (1985). *Det skjulte samfunn* (Ny utg. ed.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Bowlby (1973). s. 22 i Drugli, M. B. (2010). *Liten i barnehagen : forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S., & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra : hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforl.
- Broberg, M., Hagström, B., Broberg, A., & Goveia, I. C. (2014). *Tilknytning i barnehagen : hva betyr trygghet for lek og læring?* Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Bråten (2009) & Stern (2004) s. 3 i Jensen, A. S., Broström, S., & Hansen, O. H. (2010). Critical perspectives on Danish early childhood education and care: between the technical and the political. *Early Years*, 30(3), 243-254. doi:10.1080/09575146.2010.506599
- Clarke-Steward og Allhausen (2005) s 29 i Drugli, M. B. (2010). *Liten i barnehagen : forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Denick m fle. (2013) s 25 i Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid : barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforl.
- Drugli, M.B. (2013) s 18 i Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid : barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforl.
- Drugli, M. B. (2010). *Liten i barnehagen : forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm.
- Drugli, M. B., & Undheim, A. M. (2012). Når små barn begynner i barnehagen. *Første steg : tidsskrift for førskolelærere*(1), 32-35.
- Eik, L. T., Steinnes, G. S., & Ødegård, E. (2016). *Barnehagelæreres profesjonslæring : i barnehagens mulighetsrom*. Bergen: Fagbokforl.

- Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid : barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforl.
- Hart, S., & Schwartz, R. (2009). *Fra interaksjon til relasjon : tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore og Fonagy*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Haugen, S., Løkken, G., Røthle, M., & Abrahamsen, G. (2013). *Småbarnspedagogikk : fenomenologiske og estetiske tilnærminger* (2. utg. ed.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Heelan, 1991 s 42 i Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Hennum, B. A., & Østrem, S. (2016). *Barnehagelæreren som profesjonsutøver*. Oslo: Cappelen Damm akademisk. s. 18.
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring : innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg. ed.). Kristiansand: Høyskoleforl.
- Jensen, A. S., Broström, S., & Hansen, O. H. (2010). Critical perspectives on Danish early childhood education and care: between the technical and the political. *Early Years*, 30(3), 243-254. doi:10.1080/09575146.2010.506599
- Kunnskapsdepartementet (2013). *Rammeplanen for barnehagen – Innhold og oppgaver*. (Rev. utg.). Oslo: Departementet.
- Klein, Kraft & Shoet (2010). s. 35 i Drugli, M. B., & Undheim, A. M. (2012). Når små barn begynner i barnehagen. *Første steg : tidsskrift for førskolelærere*(1), 32-35.
- Kvistad, K. J., & Søbstad, F. (2005). *Kvalitetsarbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Lind, (1990) s 108 i Drugli, M. B. (2010). *Liten i barnehagen : forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm.
- Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K., Marvin, R. S., & Jahr, M.-C. (2015). *Trygghetssirkelen : en tilknytningsbasert intervensjon : om å fremme tilknytningen i tidlige foreldre-barn-forhold*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Røthle (2013) s.140 i Haugen, S., Løkken, G., Røthle, M., & Abrahamsen, G. (2013). *Småbarnspedagogikk : fenomenologiske og estetiske tilnærminger* (2. utg. ed.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Sagberg, 2014 s 25 i Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode* (4. utg. ed.).
Bergen: Fagbokforl.

Internettokumenter:

Antonsen, F. (2010 06 17). *Slik lykkes barna med tilvenning i barnehagen*. Hentet fra
barnehage.no:

<http://barnehage.no/pedagogikk/2010/06/slik-lykkes-barna-med-tilvenningen/>

Drugli, M.B og Undheim, A.M. (2012) *Når små barn begynner i barnehagen*. Hentet fra:
https://www2.utdanningsforbundet.no/upload/Tidsskrifter/Forste%20steg/FS_1_12/F%C3%B8rstesteg1.2012pdf_s32-35.pdf

Langset, K. G. (2014, 13 05). *Barnehageansatte er kritisk til for tidlig barnehagestart*.
Hentet fra: Aftenposten.no: <http://www.aftenposten.no/norge/Barnehageansatte-er-kritisk-til-for-tidlig-barnehagestart-89365b.html>

Sandgrind, S. W. (2015, 08 04). *Tre dager med tilvenning er ikke tilstrekkelig*. Hentet fra
Barnehage.no: <http://barnehage.no/pedagogikk/2015/08/-tre-dager-med-tilvenning-er-ikke-tilstrekkelig/>

Vedlegg nr. 1 – Intervjuguide

Intervjuguide til bacheloroppgave om tilvenning i barnehagen

1. Har du noen spørsmål før vi begynner intervjuet?

Informasjon om intervjuobjekt og barnehagen

2. Alder på intervjuobjekt
3. Utdanning
4. Arbeidserfaring
5. Hvordan er barnehagen bygget opp? Basebarnehage, avdelingsbarnehage, osv.
6. Antall barn på de forskjellige avdelingene

Tilvenningsperioden

7. Hva tenker du når du hører begrepet tilvenning?
8. Hvordan er tilvenningsperioden lagt opp i din barnehage? Antall dager, hjemmebesøk, inkludering av foreldre, osv.
9. Hvilke forberedelser gjøres internt i barnehagen i forkant av tilvenningen med nye barn?
10. Har dere en primærkontakt barnet og foreldrene hovedsakelig forholder seg til den første perioden i barnehagen? Hvorfor/hvorfor ikke?
11. Har dere noen tiltak i situasjoner hvor tilvenningen oppleves som vanskelig for barnet?

Trygghet i barnehagen

12. Hva tenker du når du hører begrepet trygghet?
13. Hvordan mener du de voksne i barnehagen kan legge til rette for å skape trygghet hos barnet som tilvennes?

Tilknytning i barnehagen

14. Hva tenker du når du hører begrepet tilknytning?
15. Hvilke faktorer anser du som viktig for at barnet skal få en trygg tilknytning?

Samarbeid med foreldrene

16. Hva anser du som svært viktig i foreldresamarbeidet den første tiden i barnehagen?

Usikre og utrygge barn

17. Hvilke tiltak har dere i din barnehage for barna dere opplever som utrygge? Både i tilvenningsfasen og etterpå

Vedlegg nr. 2 – Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring for intervju til bacheloroppgave

Mitt navn er Marthe Orrhaug Sandlie og jeg er 3. års student ved barnehagelærerutdanningen på Hamar. Min veileder er Shpresa Basha.

I vår skal jeg skrive bacheloroppgave om tilvenning i barnehagen. I forbindelse med denne oppgaven ønsker jeg å intervju 2 barnehagelærere i to forskjellige barnehager som arbeider på småbarnsavdeling. Jeg har laget en intervjuguide med spørsmål jeg kommer til å utlevere på forhånd slik at vedkommende kan forberede seg på spørsmålene som blir stilt.

Jeg vil benytte meg av lydopptak under intervjuet. Dette er for å forsikre meg om at ingen informasjon blir utelatt. I etterkant av intervjuet blir alle svar transkribert, for å lettere kunne bruke det som informasjonskilde i bacheloroppgaven.

Jeg ser for meg at intervjuet vil ha en varighet på mellom 30-60 minutter.

Alle informanter vil bli anonymisert i bacheloroppgaven, og data vil ikke kunne spores tilbake til intervjuobjektet.

Om du/dere har noen spørsmål kan jeg kontaktes enten på marthe-jinta94@hotmail.com eller pr telefon 90696903.

I forkant av intervjuet vil jeg be deg om å samtykke til deltakelse i mitt bachelorprosjekt, og å undertegne at du har lest og forstått informasjonen over.

Jeg har lest og forstått overstående informasjon og samtykker å delta i intervjuet:

Sted og dato

Underskrift